Aanvullend ecologisch onderzoek 't Zand 24 te Utrecht

(Huismus, Gierzwaluw en Vleermuizen)

Uitgave: januari 2018

Watersnip-rapport 17A025

Colofon

Titel	Aanvullend ecologisch onderzoek ’t Zand 24 Utrecht
Status rapport	Eindrapportage
Projectnummer	17A025
Datum uitgave	januari 2018
Samenstellers	Brigit van Dam, adviseur Watersnip Advies
	Andrea Grim, adviseur Watersnip Advies
	John van Gemeren, senior adviseur Watersnip Advies
Foto’s	Watersnip
Naam opdrachtgever	Van Winden Property consult bv
	Laan van Waalhaven 86
	2497 GP Den Haag
Contactpersoon opdrachtgever	Dhr. H. van Winden

Alle auteursrechten ten aanzien van dit rapport worden uitdrukkelijk voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Watersnip Advies, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

1 Inleiding 2
2 Wettelijk kader 4
2.1 Europese richtlijnen 4
2.2 Landelijk natuurbeleid- en wetgeving 4
2.2.1 Wet Natuurbescherming 2017 (Wnb) 4
3 Locatiebeschrijving 8
3.1 Huidige situatie 8
3.2 Plannen 9
3.3 Huismus in relatie tot het plangebied 9
3.4 Gierzwaluw in relatie tot het plangebied 10
3.5 Vleermuizen in relatie tot het plangebied 10
4 Methode en materialen 12
4.1 Algemeen 12
4.2 Huismus 12
4.3 Gierzwaluw 12
4.4 Vleermuizen 12
5 Resultaten 14
5.1 Huismus 14
5.1.1 Veldbezoek 1 14
5.1.2 Veldbezoek 2 14
5.2 Gierzwaluw 14
5.2.1 Veldbezoek 1 14
5.2.2 Veldbezoek 2 14
5.2.3 Veldbezoek 3 15
5.3 Vleermuizen 15
5.3.1 Veldbezoek 1 15
5.3.2 Veldbezoek 2 15
5.3.3 Veldbezoek 3 16
5.3.4 Veldbezoek 4 17
6 Conclusies en aanbevelingen 18
6.1 Huismus 18
6.2 Gierzwaluw 18
6.3 Vleermuizen 18
6.4 Aanbevelingen 19
7 Bronnen 20

1 Inleiding

Op ’t Zand 24 te Utrecht is men voornemens nieuwbouw te realiseren. Op het perceel staan momenteel een oude boerderij, een woning met aangebouwde stal, een hooiberg en een voormalige varkensschuur. Deze bebouwing wordt gesloopt om plaats te maken voor vijf nieuwe woningen.
In november 2016 heeft Watersnip Advies een Ecologisch onderzoek ’t Zand 24 te Utrecht (16A058) uitgevoerd binnen het plangebied.
Bij dit onderzoek is een overjarig huismussennest aangetroffen. De aanwezigheid van nesten van de Gierzwaluw kon niet geheel worden uitgesloten.
In het plangebied werden sporen van mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen nabij het dak van de woning. De elzen aan de noordkant van het plangebied langs de sloot kunnen belangrijk zijn als foerageerroute in combinatie met deze sloot en hebben mogelijk een relatie met de aanwezigheid van de verblijfplaatsen in de woning. Om meer zekerheid te krijgen over de aard van de verblijfplaatsen en de vleermuissoort die er mogelijk gebruik van maakt dient aanvullend onderzoek uitgevoerd te worden.

In de zomermaanden en vroege herfst van 2017 heeft op ’t Zand aanvullend ecologisch onderzoek plaatsgevonden. Daarbij werd gelet op het voorkomen van jaarrond beschermde nesten van vogels. Eveneens werd de aanwezigheid van rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen onderzocht.

In de periode april tot en met begin oktober 2017 hebben gekwalificeerde medewerkers van ecologisch adviesbureau Watersnip Advies een aanvullend ecologisch onderzoek uitgevoerd naar het mogelijk voorkomen van vaste rust- en verblijfsplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied. Er is gewerkt volgens de juridisch erkende soortenstandaarden van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en het Vleermuisprotocol 2017 van de Gegevensautoriteit Natuur’.
In deze rapportage wordt beschreven hoe het aanvullend onderzoek is uitgevoerd, wat de bevindingen zijn van dit onderzoek en de daarbij behorende voorlopige conclusies en aanbevelingen.

2 Wettelijk kader

2.1 Europese richtlijnen

Binnen de Europese Unie vormen de Natura2000-gebieden een netwerk van beschermde natuur. Het doel van deze gebieden is het behoud van de biodiversiteit in Europa. Het beschermen van kwetsbare planten en dieren en hun leefgebieden is hierbij het uitgangspunt. Deze richtlijnen zijn in Europa uitgewerkt in de Vogel- en Habitatrichtlijn. In de Nederlandse wetgeving zijn deze geïmplementeerd in de Wet Natuurbescherming. Deze wet is van kracht geworden op 1 januari 2017.

2.2 Landelijk natuurbeleid- en wetgeving

2.2.1 Wet Natuurbescherming 2017 (Wnb)

In de Wet Natuurbescherming zijn per 1 januari 2017 drie wetten opgenomen, te weten de *Natuurbeschermingswet*, *Flora- en faunawet* en *Boswet*.

Natura2000-gebieden
In Nederland zijn gebieden aangewezen als speciale beschermingszones. Deze gebieden vallen onder de Vogelrichtlijn en/of de Habitatrichtlijn en worden aangeduid als Natura2000-gebieden. Voor deze gebieden zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd. Per provincie is het college van Gedeputeerde Staten verantwoordelijk voor het treffen van instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen. Tevens heeft de provincie de bevoegdheid om bijzondere landschappen of bijzondere provinciale natuurgebieden aan te wijzen, mits deze niet reeds onder een Natura2000-gebied vallen.
Activiteiten die mogelijk negatieve gevolgen hebben voor de kwaliteit van de natuurlijke habitats, of habitats van soorten kunnen verslechteren of een significant verstorend effect zouden kunnen hebben op aangewezen soorten binnen een gebied, zijn vergunningsplichtig.

Soorten
De soortenbescherming is bedoeld om in het wild levende planten- en diersoorten te beschermen als er werkzaamheden plaatsvinden in en rond het leefgebied van een soort. In de Wet Natuurbescherming worden drie beschermingsregimes onderscheiden; Europees beschermde soorten vallen onder beschermingsregimes soorten "Vogelrichtlijn (wnb-vrl) en beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn" (wnb-hrl) en nationaal beschermde soorten vallen onder beschermingsregime "andere soorten" (wnb- andere soorten).

Werkzaamheden die schade kunnen veroorzaken aan soorten zijn, o.a; (ver)bouwen, slopen, of wegen aanleggen, water dempen en graven. Voor werkzaamheden die geen schade veroorzaken aan beschermde soorten, hoeft vooraf niets geregeld te worden. Als het echter onmogelijk is om schade aan beschermde soorten te voorkomen, dan moet vooraf bepaald worden of er een vrijstelling geldt of dat er een ontheffing moet worden aangevraagd.
De voorwaarden verbonden aan een vrijstelling of ontheffing zijn afhankelijk van de mate van bescherming van de planten- en diersoorten die binnen het plangebied voorkomen.

Wanneer in geval van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geen schade ontstaat aan beschermde planten en dieren, is het mogelijk te werken met een goedgekeurde gedragscode die toepasbaar is voor de geplande activiteiten en de aangetroffen soorten. Indien dit niet het geval is en er schade ontstaat aan beschermde soorten dient een ontheffing te worden aangevraagd. Ontheffingen worden aangevraagd bij de provincie. De voorwaarden

verbonden aan een vrijstelling of ontheffing zijn afhankelijk van de mate van bescherming van de planten- en diersoorten die binnen het plangebied voorkomen. Een ontheffing wordt alleen toegekend als de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar brengen.

Door het nemen van (mitigerende) maatregelen kan een ontheffingsaanvraag in de meeste gevallen voorkomen worden. Deze maatregelen dienen voorafgaande aan de werkzaamheden uitgevoerd te worden om zo de functionaliteit van het plangebied voor de beschermde soort(en) ten allen tijden te behouden. Het gaat daarbij dus om het voorkómen van schade (zie figuur 1).
Deze mitigerende maatregelen dienen opgesteld te worden door of in samenwerking met een ter zake kundige.
Ook het integreren van ecologische maatregelen in onderdelen van het plan met het oog op consolideren van het leefgebied voor populaties kan een ontheffingsaanvraag voorkomen.

Figuur 1: Stappenplan onderzoek Wet natuurbescherming (Bron: www.regelink.net)

In het kader van de Wet natuurbescherming zijn alle vogels beschermd. Tijdens het broedseizoen zijn de nesten van alle vogels beschermd en mogen niet verontrust worden. Nesten van sommige vogelsoorten zijn jaarrond beschermd. Ten aanzien van jaarrond beschermde nesten onderscheidt de Wnb vijf categorieën: nesten die buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (1), nesten van koloniebroeders die jaarlijks dezelfde vaste broedplaats hebben (2), nesten van vogels die niet in kolonie broeden maar wel jaarlijks dezelfde vaste broedplek hebben (3), nesten van vogels die jaarlijks gebruik maken van hetzelfde nest (4) en ten slotte nesten van vogels die geneigd zijn

terug te keren naar de broedplek van het vorige jaar, maar wel flexibel genoeg zijn om zich elders te vestigen indien nodig (5). De nesten van de vogelsoorten van categorie 1 t/m 4 zijn jaarrond beschermd. De nesten van de soorten in categorie (5) zijn jaarrond beschermd als er onvoldoende alternatieven zijn of als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Algemene zorgplicht (artikel 1.11)
Voor Natura2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende planten- en diersoorten geldt de algemene zorgplicht. Deze bepaalt dat een ieder die weet dat zijn of haar handelen nadelige gevolgen kan hebben voor Natura2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en flora en/of fauna, deze handelingen achterwege dient te laten, of verplicht is om maatregelen te nemen (voor zover redelijkerwijs kan worden gevraagd) die deze negatieve gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. De zorgplicht kan gezien worden als algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt.

Houtopstanden, hout en houtproducten
Het is verboden om een houtopstand buiten de grenzen van de bebouwde kom geheel of gedeeltelijk te kappen, zonder hier voorafgaande aan de werkzaamheden melding van te doen bij Gedeputeerde Staten. Indien er houtopstand gekapt moet worden geldt er een herplantplicht.
Let wel, hakhoutbeheer geldt als bestendig beheer. Het gaat om kappen ter verwijdering op korte of langere termijn.

3 Locatiebeschrijving

3.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt in de kilometervakken met de Amersfoortse coördinaten 131,456. Het plangebied bestaat uit twee delen a. een boerenerf met een boerderij en hooischuur en b. grasland met een varkensschuur (zie figuur 3). De boerderij bestaat uit een woongedeelte en een aangebouwde stal. De woning en de stal bestaan uit een éénsteensmuur. Op het dak liggen oudhollandse dakpannen. In de stal is een groot deel van de dakpannen zichtbaar. Hier is ook te zien dat een deel van de dakpannen scheef ligt en licht doorlaat. Een deel van het dak is aan de binnenzijde afgewerkt met stro, een zogenaamd "vlooiendak". De hooischuur bestaat uit houten wanden op een bakstenen fundering en een golfplaten dak. Het erf is grotendeel verhard met uitzondering van de voortuin en een grasveld aan de zuidkant. Hier bevinden zich enkele grote bomen.

Figuur 2: Plangebied (rode contour)

De varkensschuur bestaat uit een bakstenenmuur met spouw van ongeveer 2,50 meter en een golfplaten dak. Aan de binnenzijde heeft de schuur een verlaagd plafond. De golfplaten zijn aan de binnenzijde niet voorzien van isolatiemateriaal.

Het plangebied wordt aan de noordkant begrensd door een sloot. Aan de oostkant wordt het gebied gescheiden van achtergelegen woonpercelen door een hek. Aan de west- en zuidkant wordt het plangebied begrensd door wegen, Het Zand en de Satijnvlinder.

Figuur 3: Bovenaanzicht plangebied (www.google.com/maps)

3.2 Plannen

De initiatiefnemer is voornemens de huidige bebouwing af te breken. Ook een deel van de aanwezige bomen zal gekapt worden. Op het perceel komen vijf nieuwbouwwoningen. Twee van de woningen aan de westkant zullen ontsloten worden vanaf Het Zand. De andere woningen, aan de oostzijde, zullen ontsloten worden door een nieuwe ontsluitingsweg die uitkomt op de Satijnvlinder.
De sloot langs de noordkant van het perceel blijft in de plannen gehandhaafd.

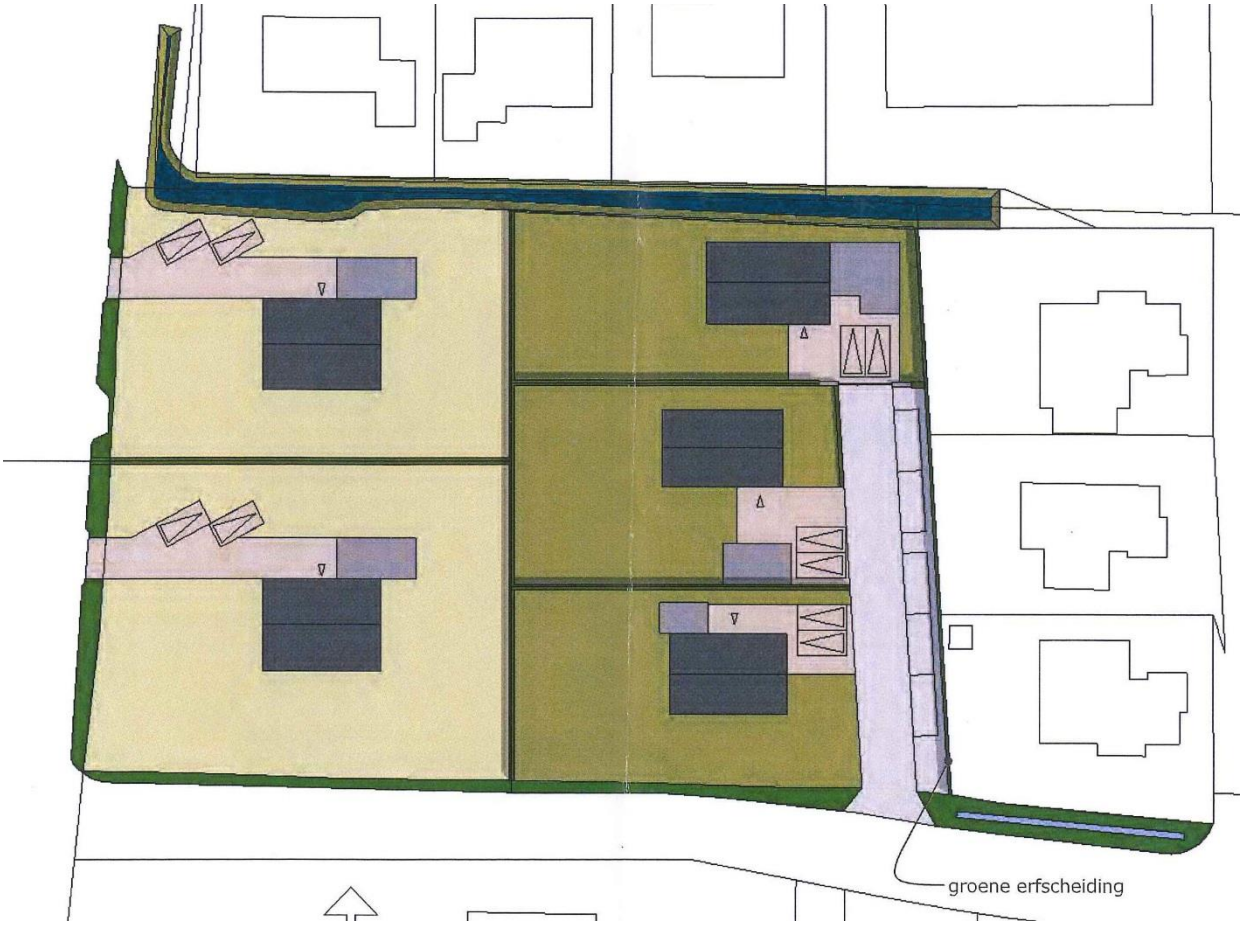

Figuur 4: Nieuwbouwplannen van vijf woningen

3.3 Huismus in relatie tot het plangebied

De Huismus is een beschermde inheemse diersoort. De Huismus is in de laatste twintig jaar sterk in aantal afgenomen. Inmiddels is er een landelijke afname van meer dan 50% van het aantal broedparen. Oorzaken van de afname zijn het verlies aan goede nestplaatsen door woningisolatie of het gebruik van platte pannen op daken, de groei van steden en veranderingen in de landbouw voor de voorziening van hun voedsel. Nesten van de Huismus zijn jaarrond beschermd omdat de Huismus elk broedseizoen op dezelfde plek broedt (categorie 2).

3.4 Gierzwaluw in relatie tot het plangebied

De Gierzwaluw is een beschermde inheemse diersoort. De Gierzwaluwen zijn voor hun nest afhankelijk van (oude) gebouwen met geschikte holtes zoals onder de dakgoot, achter een regenpijp, dakkapel, dakpan of een gat in de muur. Nesten van de Gierzwaluw zijn het gehele jaar beschermd omdat zij elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden (categorie 2). De Gierzwaluwen vangen hun voedsel in de lucht boven dorpen en steden in luchtlagen waar zich veel insecten bevinden. De Gierzwaluw is een lange-afstandstrekker die in de winter in het gebied tussen Mali en Congo verblijft.

3.5 Vleermuizen in relatie tot het plangebied

In Nederland komen circa 16 verschillende soorten vleermuizen voor, waarvan 7 soorten min of meer algemeen zijn en 9 soorten zeldzaam tot zeer zeldzaam. Daarnaast zijn 3 soorten uit Nederland verdwenen en 2 soorten als dwaalgast waargenomen. Vleermuissoorten stellen ieder specifieke eisen aan hun leefomgeving en verblijfsplaatsen. Zo zijn er soorten die voornamelijk voorkomen in bosgebied en soorten die een min of meer verstedelijkte omgeving prefereren. Daarnaast zijn er soorten die gedurende de dag in bomen of in gebouwen verblijven.

Om de relevante vleermuissoorten voor het plangebied in te kunnen schatten is een bureaustudie uitgevoerd. Uit de bureaustudie blijkt dat er verschillende streng beschermde vleermuissoorten voorkomen in de omgeving van het plangebied (0-1km), zoals Gewone- en Ruige dwergvleermuis, Kleine dwergvleermuis, Laatvlieger, Rosse dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis en Tweekleurige vleermuis(allen wnb-hrl).

Figuur 5: Sporen die wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een vleermuisverblijf

4 Methode en materialen

4.1 Algemeen

Het vervolgonderzoek is uitgevoerd volgens de actuele soortenstandaarden voor de Huismus, Gierzwaluw en vleermuizen van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Voor vleermuizen is het Vleermuisprotocol 2017 van de Gegevensautoriteit Natuur gevolgd. Gedurende april tot en met oktober 2017 hebben deskundige medewerkers van ecologisch adviesbureau Watersnip Advies meerdere veldbezoeken gebracht binnen de voorgeschreven tijdsperioden voor bovengenoemde soorten. De resultaten van deze bezoeken zijn verwerkt tot korte veldverslagen die vervolgens zijn gebruikt als basis voor hoofdstuk 5 'Resultaten'.

4.2 Huismus

Voor het vaststellen of uitsluiten van de Huismus (*Passer domesticus)* is gebruik gemaakt van de 'Soortenstandaard Huismus Passer domesticus, versie 2.0, december 2014' van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Het onderzoek is uitgevoerd door deskundige medewerkers van Watersnip Advies met ervaring in het inventariseren van huismussen. De aanwezigheid van een nest wordt vastgesteld middels een nest-indicatieve waarneming of een waarneming in potentieel broedbiotoop. Dit in overeenkomst met de soortenstandaard.

4.3 Gierzwaluw

Voor het vaststellen of uitsluiten van de Gierzwaluw (*Apus apus)* is gebruik gemaakt van de 'Soortenstandaard Gierzwaluw Apus apus, versie 2.0, december 2014' van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Het onderzoek is uitgevoerd door deskundig medewerkers van Watersnip Advies met ervaring in het inventariseren van gierzwaluwen. De aanwezigheid van een nest wordt waargenomen middels nestentelling of door het tellen en interpreteren van laagvliegende vogels met nest-indicerend gedrag. De criteria ten aanzien van een dergelijke waarneming zijn in overeenstemming met de gebruikte soortenstandaard.

4.4 Vleermuizen

Uit het verkennend ecologisch onderzoek van november 2016 is gebleken dat er binnen het plangebied sporen (uitwerpselen) van vleermuizen aanwezig zijn, die wijzen op een mogelijke verblijfplaats. Deze bevinden zich nabij het dak van de woning. Het onderzoek richt zich met name op deze locatie om te kunnen bepalen of de verblijfplaats nog steeds in gebruik is en door welke soort vleermuis de locatie gebruikt wordt. Hierbij richt het onderzoek zich op kraamverblijfplaatsen, zomerverblijfplaatsen en paarverblijfplaatsen.
De elzen en knotwilgen aan de noordkant van het plangebied langs de sloot dragen bij aan een foerageerroute, in combinatie met de sloot. Andere belangrijke functies van het plangebied voor vleermuizen zijn niet gevonden. Deze zullen door de nieuwbouwplannen niet veranderen of verstoord worden.

Voor het onderzoek is er gebruik gemaakt van de volgende materialen:

- Pettersson D200 batdetector
- Roland Edirol R-05 opnamerecorder
- Herkenning van Nederlandse Vleermuissoorten aan hun Geluid (CD + boek) van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierenbescherming.

De resultaten van het veldbezoek worden vastgelegd in veldverslagen welke vervolgens de basis vormen voor de rapportage.

5 Resultaten

5.1 Huismus

Er is op huismussen geïnventariseerd middels zicht en geluid.

5.1.1 Veldbezoek 1

Vrijdag 28 april 2017 van 8.00 – 10.00 uur (zonsopkomst 6.15 uur)
Weersomstandigheden: droog 13°C, windkracht 3

Tijdens het veldbezoek op de locatie zijn geen huismussen waargenomen. Buiten een overvliegende Huiszwaluw en Kauw om was het erg stil qua vogels en insecten. Ook op het dak van het woonhuis met stal werden geen dieren waargenomen.

Figuur 6: Zijaanzicht schuur en woonhuis

5.1.2 Veldbezoek 2

Vrijdag 12 mei 2017 van 7.30 – 9.30 uur (zonsopkomst 5.46 uur)
Weersomstandigheden: droog, 13°C, matige zuidwesten wind

Op het grasland zijn vier houtduiven en een Zwarte kraai waargenomen. Een Boerenzwaluw vloog de oude hooiberg in en uit en in de hoge bomen werd een Grote bonte specht waargenomen. Groene kikkers lieten zich horen in de sloot. Er werd een vliegende Huismus waargenomen die door het gebied vloog, maar er was geen contact met het dak van de boerderij.

5.2 Gierzwaluw

Er is op gierzwaluwen geïnventariseerd middels zicht en geluid.

5.2.1 Veldbezoek 1

Donderdag 15 juni 2017 van 20.00 – 22.15 uur (zonsondergang 22.04 uur)
Weersomstandigheden: droog, 13°C, matige zuidwesten wind

Er is één Gierzwaluw op grote hoogte overvliegend waargenomen. Er was geen contact met het plangebied.

5.2.2 Veldbezoek 2

Maandag 26 juni 2017 van 19.00 – 21.15 uur (zonsondergang 22.07 uur)
Weersomstandigheden: droog, helder, 19°C, windkracht 3-4

Er zijn binnen het plangebied geen gierzwaluwen waargenomen. Er zijn wel enkele merels waargenomen binnen het plangebied.

5.2.3 Veldbezoek 3

Vrijdag 14 juli van 20.30 – 22.00 uur (zonsondergang 21.57 uur)
Weersomstandigheden: droog, helder, 18°C, matige wind

Er zijn binnen het plangebied geen gierzwaluwen waargenomen.

5.3 Vleermuizen

Het onderzoek naar het voorkomen en gebruik van de vleermuizen binnen het plangebied is uitgevoerd volgens de in 4.4 beschreven methode. In mei en juni zijn twee veldbezoeken uitgevoerd. En in september en oktober zijn twee veldbezoeken uitgevoerd. Het onderzoek is gericht op het uitsluiten of aantonen van de volgende verblijfplaatsen:

- Kraamverblijfplaatsen
- Zomerverblijfplaatsen
- Paarverblijfplaatsen

Vanwege het ontbreken van een spouwmuur in de woning waardoor er geen vorstvrije ruimten aanwezig zijn met een constant microklimaat, is er geen onderzoek gedaan naar winterverblijfplaatsen. De woning wordt daarnaast niet intensief verwarmd onder de kap omdat er slechts één bewoner is.

Kraamverblijfplaatsen en zomerverblijfplaatsen
Kraamverblijfplaatsen worden in het voorjaar/begin zomer gebruikt door grote groepen dragende en zogende vrouwelijke dieren. Zomerverblijfplaatsen worden gebruikt door kleinere groepen of solitaire dieren die niet actief zijn in de voortplantingscyclus. Monitoring van deze beide verblijfplaatsen kan parallel plaats vinden, echter is de periode voor kraamverblijfplaatsen korter. Er is op vleermuizen geïnventariseerd middels zicht en geluid. De visuele inspectie is uitgevoerd door de panden te observeren op in- en uitvliegbewegingen. Tevens is gebruik gemaakt van een batdetector en opname apparatuur om soorten te kunnen onderscheiden.

5.3.1 Veldbezoek 1

Vrijdag 19 mei van 05.00 – 07.00 uur (zonsopkomst 6.54 uur)
Weersomstandigheden: droog, helder, matige wind, 15°C.

Er zijn gedurende de waarnemingstijd in zijn geheel geen vleermuizen waargenomen binnen het plangebied. Ook niet langs de rij elzen langs de sloot of op het grasland achter de boerderij. Het is heel stil als het gaat om de aanwezigheid van dieren. Slechts twee merels en een Kauw zijn waargenomen binnen het plangebied.

5.3.2 Veldbezoek 2

Dinsdag 20 juni van 22.00 – 00.00 uur (zonsondergang 22.06 uur)
Weeromstandigheden: droog, matige zuidwesten wind, 13°C.

Slechts drie maal was er een signaal ten noordoosten van de woning te horen van de Gewone dwergvleermuis, in de omgeving waar de meststrepen op de muur zitten. Er was echter geen enkele relatie met de woning. Hier werd incidenteel foeragerend rondgevlogen. Rond de centrale boomgroep in de omgeving van de zeer oude holle, maar vitale lindes met veel jonge uitlopers, vloog één exemplaar van de Gewone dwergvleermuis twintig minuten lang foeragerend rond en kon ook visueel goed worden waargenomen tegen de heldere avondlucht.
Boven het grasland vloog vanaf 22.35 uur één Laatvlieger tien minuten continue rond, jagend en goed zichtbaar tegen de heldere avondlucht. Daarna werd hij niet meer gehoord of waargenomen.
Deze locatie heeft duidelijk een functie voor solitaire vleermuizen als foerageergebied.

Paarverblijfplaatsen
Paarverblijfplaatsen worden in het najaar gebruikt om zich in voort te planten. Mannetjes bakenen een territorium af door al vliegend de sociale roep te verspreiden om het territorium af te bakenen. Het geluid van de Gewone dwergvleermuis dat hierbij gebruikt wordt is waar te nemen op 20 kHz met een batdetector. Voor iemand met een goed gehoor is dit met het blote oor waarneembaar. Rond de toegang van het paarverblijfplaatsen wordt vaak door meerdere dieren op korte afstand gevlogen, ook wel zwermen genoemd. Er is op paarverblijfplaatsen geïnventariseerd middels zicht en geluid. De visuele inspectie is uitgevoerd door de panden te observeren op in- en uitvliegbewegingen. Tevens is gebruik gemaakt van een batdetector en opname apparatuur om soorten en typen roepen te kunnen onderscheiden.

5.3.3 Veldbezoek 3

Zaterdag 16 september van 19.45 – 21.50 uur (zonsondergang 19.52 uur)
Weersomstandigheden: droog, hoge luchtvochtigheid, weinig wind, ± 11°C.

Figuur 7: Elzen en wilgen langs de slootkant

Er is één jagende Gewone dwergvleermuis waargenomen. Deze foerageerde langs de bomen, het water, langs de achterzijde van de schuur naar de hooiberg. In en rond de hooiberg werd door deze Gewone dwergvleermuis volop gejaagd. Vanaf de hooiberg langs de schuur en woonhuis richting de weg werd ook gefoerageerd.

5.3.4 Veldbezoek 4

Zaterdag 7 oktober van 19.00 – 21.00 uur (zonsondergang 19.03 uur)
Weersomstandigheden: droog af en toe lichte motregen, weinig wind, 10-11°C.

Er werden tijdens dit bezoek geen signalen van vleermuizen waargenomen. Niet bij het woonhuis en ook niet nabij de elzen en het graslandje achter de boerderij.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Huismus

Wat betreft de Huismus luidt de conclusie dat er geen huismussen meer broeden op deze locatie. Toen dit agrarisch complex lange tijd geleden nog als zodanig in gebruik was, zullen hier zeker veel huismussen geleefd en ook gebroed hebben. Maar nu niet meer. Er werden tijdens de diverse veldbezoeken slechts één maal een Huismus aangetroffen, die door het plangebied vloog.

6.2 Gierzwaluw

Ten aanzien van de Gierzwaluw is de conclusie van het aanvullend onderzoek dat er geen nesten van gierzwaluwen voorkomen op het dak van de woning. Er werden in het geheel geen gierzwaluwen aangetroffen in de nabije omgeving van het dak of op geringe hoogte boven terrein en erf. De schuren en hooiberg waren al eerder ongeschikt bevonden voor de Gierzwaluw.

6.3 Vleermuizen

Er zijn geen vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in het woonhuis met stal. De kans werd reëel geacht dat vleermuizen zouden voorkomen in de overstekken in de nokken, waar ook enige mestsporen werden gevonden tijdens de bouwkundige inspectie. Noch tijdens de voorjaars- en zomerinspectie, noch tijdens de herfstbezoeken werd enige indicatie verkregen van de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen in de woning met stal of schuren. Er werden ook geen lok- of paarroepen op de locatie of er omheen gehoord. Ook werden geen rust- of paarplaatsen aangetroffen in de diverse (soms holle) bomen nabij de woning of langs de sloot.

Er werd regelmatig signaal waargenomen van de Gewone dwergvleermuis, maar niet frequent. Verwacht werd dat deze locatie intensief gebruikt zou kunnen worden door vleermuizen. Dit bleek niet het geval te zijn.

Voedselvluchten van de Gewone dwergvleermuis hielden regelmatig verband met de lijnvormige structuur van de sloot met bomenrij van knotwilgen en opgaande elzen. De sloot met bomen er direct naast kan gezien worden als een foerageerroute voor vleermuizen. Sloot en bomen blijven bestaan in het plan dan wel vindt er bij kap herplant plaats. *Bij eventuele kap van bomen langs de watergang vindt tijdig herplant plaats, zodat het biotoop voor vleermuizen hier altijd in stand en functioneel blijft. Er zal dan geen schade optreden. En zijn mitigerende maatregelen niet noodzakelijk. Het heeft evenwel de voorkeur de bestaande bomen te handhaven en de elzen om te vormen tot knotbomen, met een hoogte van min. 2 meter.*

Boven het graslandje werd op één avond éénmaal tien minuten lang een jagende Laatvlieger waargenomen. Daarna keer verdween dit exemplaar weer en werd niet meer aangetroffen. Het bebouwen van het grasveld heeft geen invloed op de duurzame staat van instandhouding van de populatie laatvliegers. Er is voldoende alternatief jachtgebied in de omgeving.

Er hoeft geen ontheffing in het kader van de Wet Natuurbescherming te worden aangevraagd.

6.4 Aanbevelingen

Het is niet verplicht, maar wel aan te bevelen vogelvides op te nemen in de bouw van de nieuwe huizen, zodat er mussen kunnen gaan broeden. Eveneens kunnen een aantal gierzwaluwpannen worden aangebracht op het dak. Tevens kunnen enkele vleermuiskasten worden geplaatst onder een dakoverstek.
Het sparen van diverse aanwezige ecologisch waardevolle bomen in het project draagt bij aan de biodiversiteit in deze omgeving en komt ook ten goede aan vleermuizen.

7 Bronnen

Gebruikte literatuur:

1. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, Versie 2.0, december 2014

2. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Soortenstandaard Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*, Versie 2.0, december 2014
3.
4. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Soortenstandaard Huismus *Passer domesticus*, Versie 2.0, december 2014

5. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Soortenstandaard Gierzwaluw *Apus apus*, Versie 2.0, december 2014

6. Vleermuis vak beraad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur 2017. *Vleermuisprotocol 2017*, maart 2017.

7. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Herkenning van Nederlandse vleermuissoorten aan hun geluid, 2001

8. Kapteyn K., Vleermuizen in het landschap, 1995

9. Ministerie van Economische Zaken, *Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen*, versie 1.3 december 2016

Internetpagina's

10. www.vogelbescherming.nl
11. www.bij12.nl
12. www.vleermuis.net

Watersnip Advies
Advies voor ecologie, landschap, water en recreatie

’s-Gravenbroekseweg 154
2811 GK Reeuwijk
+31 (0)182-395460
www.watersnipadvies.info
advies@watersnip.info